

АДЫГЭ ГОЛОС АДЫГА МАКЪ

кыхытутыгъахэр икын
нэмык къабархэр
тысыйт икыуытэцтых
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ игъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и УКАЗ

Щытхъуцъу
«Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ журналист»
зыфиорэр
З. Гъ. Пратэкъом
фэгъэшъошэгъэным
ехылагъ

Журналистикэм ыльэныкы-
ккэ гъэхъагъэу илэхэм ыкы
ильэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ
фырилэу Иоф зэришлэрэм апае
щытхъуцъу «Адыгэ Респуб-
ликэм изаслуженнэ журна-
лист» зыфиорэр Пратэкъо Зу-
бер Гъучыпсэ ыкъом — Ады-
геим ижурналистхэм я Союз
хэтым фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и
Лышъхъэу
ТХЪАКИУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
жъоныгуакулэм и 28-рэ, 2015-
рэ ильэс
N 77

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и УКАЗ

Щытхъуцъу «Адыгэ
Республикэм
изаслуженнэ сурэтыш!»
зыфиорэр
Р. Д. Хъуажъым
фэгъэшъошэгъэным
ехылагъ

Изобразительнэ искусствэм
ихэхъоныгъэ илахышхо зэрэ-
хишыхъагъэм ыкы ильэсыбэ
хъугъэу творческэ Иофшэныр
зэригъэцаклэрэм апае щытхъу-
цъу «Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ сурэтыш!» зы-
фиорэр Хъуажъ Рэмезан До-
лэтбий ыкъом — Урысыем
исурэтышхэм я Союз и Адыгэ
республикэ къутамэ итхъаматэ
фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм
и Лышъхъэу
ТХЪАКИУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
жъоныгуакулэм и 29-рэ, 2015-
рэ ильэс
N 80

Къызэрэклъуагъэм тарихъ мэхъанэ и

Къокыплэм щыпсэурэ
лъэпкъхэм яискусствэклэ
Къэралыгъо музейеу
Мыекъуапэ дэтым дунэ
мэхъанэ илэ
къэгъэльэгъон тыгъуасэ
къыщызэлуахыгъ.

ком родился». Ащ икызыэлү-
хын рамыгъажъээ Зураб Це-
ретелирэ Тхьаклушынэ Аслъанрэ
музейе ишагу тылпан чъыг
дагъэтысхъагъ. Къэгъэльэгъо-
ным хэт Иофшэлагъаби къэгъагъ-
хэм афэгъэхыгъ.

Музейе ипашэу Кушъу Нэф-
сэт зэхэхэр пэублэ гушылэклэ
къызэлүихыгъ. Адыгэ Респуб-
ликэм и Лышъхъэу Тхьаклу-
шынэ Аслъан хьэклэ лъаплэм
къыщытхъугъ. Тиреспубликэ ис
лъэпкъхэр мамырэу псэун-
хэмклэ искусствэм мэхъанэ ин
зэрилэр къыхигъэщыгъ. Музе-
им Зураб Церетели Иофшэла-
гъэхэу къыщагъэлагъорэмэ
яплыхъээ З. Церетели журна-
листхэм яупчлэхэм джэуап-
хэр къаритыжыгъэх.

Сурэтыр А. Гусевым тыри-
хыгъ.

(Икълэх я 2-рэ н. ит).

СССР-м, Урысые Федера-
цием, Адыгэ Республикэм яна-
роднэ сурэтышлэу, художествэ-
хэмклэ Урысыем иакадемие

ипрезидентэу, ЮНЕСКО-м ишлү-
шлэ Иофыгъохэм ахэлэжьэрэ
Зураб Церетели итворчествэ
къэгъэльэгъоныр фэгъэхыгъ.

Авторымрэ Адыгеим и Лышъ-
хъэу Тхьаклушынэ Аслъанрэ ащ
икызыэлүхын хэлэжьагъэх. Къэ-
гъэльэгъоным ыцлэр «Я садовни-

Искусствэм Иофыгъохэм атегушчылагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ
Аслъан художествэхэмклэ Урысые академием
ипрезидентэу, дунаим щызэлъашлэрэ скульпторэу
Зураб Церетели тыгъуасэ йулагъ. Иофтхъабзэм
хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл
Мурат, Адыгеим и Къэралыгъо Совет — Хасэм
идепутатхэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр,
культурэм Иофшлэхэр, республикэм исурэтышлэр,
нэмыкхэри.

АР-м и Лышъхъэу зэлүкэгъум
пэублэ псалэу къыщишызэ,
апэрэу Адыгеим къэклогъэ хьэ-
клэшхом шлүфэс гушылэхэмклэ
зыфигъэзагъ. СССР-м, Урысы-
ем, лэкыб къэралыгуабэм ятын
лъаплэхэр къызыфагъэшъошэгъэ,
гъэхъэгъэшхохэр зилэ З. Це-
ретели Адыгеим къызэрэблэгъа-
гъэм мэхъанэшхо илэу респуб-
ликэм ипашэ ыльытагъ.

— Искусствэм хэхъоныгъэ-
хэр ышынхэм, лъэгэплэ ин-
хэм анэсыным уилахышхо
хэль. Мы зэлүкэгъум сырэгү-
шхо ыкы ар сыгу кынэжыщт.
З. Церетели Иофшлэхэгъэм афэ-
гъэхыгъэ къэгъэльэгъонэу рес-

публикэм къыщызэлүтхырэм
тишьолыр икультурнэ щылаклэ
чыплэшхо зэрэщиубытыщтым
щэч хэльэп,— кыыуагъ Тхьа-
клушынэ Аслъан.

АР-м и Лышъхъэу унашъоу
ышыгъэм диштэу «Адыгеим
инароднэ сурэтыш!» зыфиорэ
щытхъуцлэр Зураб Церетели фа-
гъэшъошагъ. Тхьаклушынэ Ас-
лъан ар къэзыушыхъатырэ бгъэ-
халхъэмрэ тхылымрэ ритыжы-
гъэх. Джащ фэдэу адыгэ лъэп-
къым илхыужъэу Тыгужыкы-
къо Къызбэч фэгъэхыгъэ скульп-
турэр шлүхъафтын фишыгъ.

Нэужым гушылэ зыштэгъэ
З. Церетели ищылэныгъэ гъогу,

итворчествэ клэклэу къатегушы-
лагъ. Мы уахтэм Иоф зыдишлэ-
рэ, лъэныкы шъхъалэу зыдэ-
лажьэхэрэм къащыуцугъ. Са-
быр ицыкыгуом къыщегъэ-
жьагъэу искусствэм пэблагъэу
щытыным, сурэтшыным пылы-
ным, ащ даклоу кадрэхэм ягъэ-
хъазырын мэхъанэшхо зэрялэр
кыгъэтхыгъ.

— Тикъэралыгъо тарихъ гъогу
кын кыкыгугъэми, художествен-
нэ искусствэм иеджэплэ лъэш
къызэтыригъэнэн ыльэклыгъ. Су-
рэтышлэр Сыбыр, Кавказ ра-
фыхэу зыщытыгъэ уахты цы-
лагъ. Ау ащ ишлуагъэклэ зи-
сэнэхъат хэшыхышхо физилэ
кылэегъэджабэ Тбилиси щыси-
лагъ. Шыпкъэр плочтмэ, Кав-
казым сыдыгъуи цыф шлагъохэр
щэпсэух. Тарихъ бай зыпыл
Адыгеим сигуапэу сыкъэклъагъ.
Искусствэр цыфхэм апай —
ар зыщыдгъэгъупшэ хушцтэп.
Ащ кыхэкыкыкэ ащ удэлэпылэн,
имэхъанэ къэплэтын фае, —
кыыуагъ Зураб Церетели.

Сурэтышл, скульптор цлэры-
лом илэшагъэхэм ащыщ Адыге-
им къыщызэлүихымэ зэряго-
пэщтыр Тхьаклушынэ Аслъан

къыуагъ. Ащ зэрэдыригъаш-
тэрэр ыкы ищыкылагъэ хъумэ
игуапэу ащ игъэлсын зызэрэ-
фигъээщтыр З. Церетели кы-
хигъэщыгъ. Ащ нэмыкыу ып-
шэклэ зигугъу къэтшыгъэ ака-
демием икъутамэ е иеджэплэ
Адыгеим къыщызэлүихыгъэным
иофыгъуи лъэныкыохэр тегу-
шчылагъэх.

Художествэхэмклэ Урысые
академием ирзэныгъэ тхыль-
хэмрэ ыгъэнэфэгъэ медалэу
«Достойному» зыфиорэмрэ
Тхьаклушынэ Аслъанрэ Къум-
пыл Муратрэ къафагъэшъоша-
гъэх. Зигугъу къэтшыгъэ меда-
лымрэ академием и Щытхъу
тхыльрэ фагъэшъошагъ Къо-
кыплэм щыпсэурэ лъэпкъхэм
яискусствэклэ Къэралыгъо му-
зейе Мыекъуапэ дэтым Темыр
Кавказым искусствэр щызэлъя-
гъэшлэгъэным илахышхо зэрэ-
хишыхъэрэм ыкы музейе за-
гъэлсыгъэр ильэс 30 зэрэху-
гъэм апае. Академием ищыт-
хъу тхыльхэр афагъэшъошагъэх
Къокыплэм имузей ипашэу
Кушъу Нэфсэт, сурэтышхэу Къат
Теуцожь, Эдуард Овчаренкэм.
ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Урысые Федерацием и Конституциерэ къэралыгъо хабзэр гупчэми, Урысыем ишъольырхэми зэращызэхэщагъэмрэ

Федерацием имызакъоу, шъольырхэми къэралыгъо хабзэр зэращызэхэщагъэм илофыгъо Урысые ФедерациемкӀэ зыгъо лoфыгъохэм ащыщ. Урысые Федерацием ишъольырхэм яхэбзэ къулыкӀухэм демократие хэбзоньгъэмкӀэ ыкӀи правовой къэралыгъом игъэпсынӀкӀэ мэхъаншхо яӀ. Правовой къэралыгъо гъэпсыгъэным пае правовой системакӀэ зэхэщэгъэн фае. Урысые Федерацием ишъольырхэм яхэбзэ къулыкӀухэр мы лoфым чанэу кыхэлэжӀэх. Урысые Федерацием ишъольырхэм яхэбзэи хуыгъэ къулыкӀухэр ары правовой системэм «ыхэкӀэ щыӀэ икӀат» игъэпсынӀкӀэ пшъэдэжӀыгъэ зыхыхэрэр.

Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэр федеральнэ хэбзэи хуыгъан лoфым зэрэхэлэжӀэхэрэм мэхъаншхо иӀ. Ащ фэдэ лӀэхъаным шъольырхэм яхэбзэ къулыкӀухэр нахыбэрэмкӀэ зыдэлажӀэхэрэр Федеральнэ ЗэлукӀэм ипалатитлӀ ары. Ау Федеральнэ правительствоми мы лoфым илахь зэрэхышыгъэрэр къэлогъэн фае. Къэралыгъо Думэм къащыхалхьыгъэ законопроектыгъэр къыздикӀыгъэр зызэхэтэфым нафэ къэхъуыгъ ахэм азыныкъо нахыбэмэ Правительством арымырэр, нэмыкӀхэр кӀэщакӀо зэрэфэхъуыгъэр. Аштэрэ законхэр псынӀкӀоу жъы зэрэхъуэрэм кыхыгъэлэу зэхьокӀыныгъэхэр хэгъэхъожьынхэмрэ афэшыгъэнхэ фаеу мэхъу. Пстэуми апэу Правительством ары ащ фэдэ зэхьокӀыныгъэхэр законхэм афэшыгъэнхэмкӀэ кӀэщакӀо хун фаер. Правительством еж-ежырэу законхэм япроектхэр къахыгъан фае. ӀэкӀыб къэралыгъохэм азыныкъо нахыбэр джаруэщтэу мээкӀо. Хэбзэи хуыгъан лoфымкӀэ 2002 — 2012-рэ ильэсхэм анахъэу чаныгъэ къызхэзгъэфэгъэхэр Къэралыгъо Думэм и депутатхэр ары (законодательнэ инициативэхэм япроцент 50 фэдизыр ахэм къапкырыкыгъ). Урысые Федерацием и Правительством гурытымкӀэ къахыгъагъэр законопроектыгъэм япроцент 20 фэдиз. Ау джыдэдэм мы лъэныкъомкӀэ Правительством нахь зыгъэчан хуыгъэ, Федеральнэ ЗэлукӀэм «правительство» законэу ыштэхэрэм япчыгъэ хэбхэ зэпыт.

Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэм федеральнэ законхэм япроектхэм яхэплӀэн бэрэ ялахыгъо хашыгъан альэкрӀэрэй правовой шепхъэ лӀапсэр икӀоу гъэпсыгъэу зэрэщымытым кыхыгъэлэу. Ау къэлогъэн фае ахэм яеплыкӀэхэр къыдалытӀэнхэм мэхъаншхо зэрилэр. 1999-рэ ильэсым аштэгъэ Федеральнэ законэу N 119-р зытэтэу «Урысые Федерацием икӀэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ

Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ яполномочиехэр, зыфэгъэзэгъэ лoфыгъохэр зэтеушыгъафыкыгъэнхэм ехыӀлагъ» зыфилорэр аштагъ. Мы Законом ия 13-рэ статья Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэр федеральнэ хэбзэгууцуным хэлэжӀэнхэ зэралыкӀыщт шыкӀэм фэгъэхыгъ.

Урысые Федерацием и Конституције ия 104-рэ статья ия 1-рэ Ӏахь зэритымкӀэ, Федерацием ишъольырхэм хэбзэи хуыгъа (пӀыкӀо) къулыкӀухэри законхэм яштэн кӀэщакӀо фэхъунхэ альэкӀыщт. Ау Федерацием ишъольырхэм ыкӀи ахэм ялыкӀохэм законопроектыгъэм япроцент 40-м нэс къазэрэхалхьэрэм емылытыгъэу», 2012-рэ ильэсым ибжыгъэ сессие ипштӀэкӀэ, Къэралыгъо Думэм и хэбзэгууцун лoфшӀэнкӀэ программэм ялахъэу хашыгъагъэр законопроектыгъэм япроцент 4 нӀлӀэп.

Адэ Федерацием ишъольырхэм федеральнэ хэбзэгууцуным нахыбэу ялахь хашыгъанымкӀэ Федеральнэ правительством сыда ышӀэн фаер? Сэ шилошыкӀэ, **апэрэмкӀэ**, Урысыем и Правительством хэбзэи хуыгъан лoфшӀэнымкӀэ и планирование Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэр амал зэрилӀэкӀэ нахыбэу кыхыгъэлэжӀэнхэ фае. **ЯтӀонэрэмкӀэ**, гъэцӀэкӀэкӀо хабзэм и федеральнэ къулыкӀухэмрэ Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ язэдэлэжӀэныгъэ гъэпсыгъэным иамалхэр зэрехъанхэ фае. **ЯцэнэрэмкӀэ**, Федерацием ишъольырхэм я законхэр учёт шыгыгъэнхэм яамал зэрехъан фае. **ЯплӀэнэрэмкӀэ**, федеральнэ законхэм япроектхэр кыхыгъэхэ зыхьукӀэ, Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэм япредложенихэр къыдалытӀэнхэм иамал зэрехъан фае. **ЯтфэнэрэмкӀэ**, Федерацием ишъольырхэм я кадрэхэу хэбзэи хуыгъан лoфым фэгъэзэгъэхэм ягъэхъазырынкӀэ ыкӀи ялӀпӀэсэныгъэ зыкыгъэӀэтыгъэнымкӀэ ӀэпыӀэгъу аригъэгъотын фае. **ЯхэнэрэмкӀэ**, федеральнэ гупчэм иурсые шъольырхэм янаучнэ лoфшӀагъэхэр нахь игъэклотыгъэу ыгъэфедэнхэ фае.

Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ и законотательнэ къулыкӀухэм къагъэхъазырынгъэ федеральнэ законхэу федеральнэ бюджетым имылыкӀу гъэцӀэкӀэщтхэм япроектхэр къахалхъан залыкыщтыр Урысыем и Правительством ащ фэгъэхыгъэ кӀэух зэфэхысыжь тхыль зызэхыгъэуцокӀэ ары нӀлӀэп. Урысые Федерацием и Конституције ия 104-рэ статья ия 3-рэ Ӏахь ди-

штэу хэбзэлахъэр зэрэтыхэрэм е зэрэтырахыжьыгъэхэрэм, къэралыгъо займхэм якыдгъэгъэӀын яхыӀлӀэгъэ законопроектыгъэр, федеральнэ бюджетым имылыкӀу гъэцӀэкӀэрэ нэмыкӀ законопроектыгъэр къахалхъан залыкыщтыр ащ фэгъэхыгъэ кӀэух зэфэхысыжь тхыльыр Урысые Федерацием и Правительством зызэхыгъэуцокӀэ ары. Ащ фэдэ тхыльхэм консультативнэ нэшанэ зэрӀэр хэгъэуныфӀыгъэн фае. Ащ Федеральнэ ЗэлукӀэм ипалатэхэри, Урысые Федерацием и Президенти зэрилхыгъэр. Урысые Федерацием и Конституције ия 104-рэ статья ия 3-рэ Ӏахь кыщыдӀелытӀэгъэ шӀахъэхэм афэгъэхыгъэу угуыӀӀэн хъумэ, «Правительствэр парламентым телуӀкӀэн зэрилыкыщт амалэу ахэр зыгорӀэкӀэ хуыгомэ?» зыфӀэлӀошт джэнджӀшхэр агу кыхыгъагъэх. Ау мы лъэныкъомкӀэ гӀумӀыгъохэр зэрэщымылэр щыӀэныгъэм кыгъэлэжӀэуагъ. Ары пакошь, апэрэ зэлукӀэгъумкӀэ Федеральнэ ЗэлукӀэм лoф зышӀлӀэгъэ апэрэ ильэсхэм федеральнэ бюджетым имылыкӀу кызыфыхагъэкӀырэ актхэм япроцент 80-мэ Правительством и Конституциенэ зэфэхысыжь тхыль ямыгъэу Къэралыгъо Думэр зэрэхэплагъэр хэгъэуныфӀыгъэн фае.

Законопроект гъэнэфагъэр Правительством арымэ къахэзылыгъэр Урысые Федерацием и Конституције ия 104-рэ статья ия 3-рэ Ӏахь къыдилытӀэрэ шӀахъэхэм ягъэцӀэкӀэн зыфӀэкӀожьырэр законопроектыгъэм финанс-экономикэ кӀэухэу фэхуэщтхэмкӀэ Правительством Къэралыгъо Думэм макъэ зэрэригъэлурэр ары. Урысые Федерацием и Правительством и Регламент тетэу а пшӀэрылӀыр зэшӀахы законопроектыгъэм финанс-экономикэ лъэпсэ тэрэ зэрилэр кызыщыгъэшӀыпкъэжыгъэ тхылымрэ нэмыкӀ документхэмрэ Правительством Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукӀэ и Къэралыгъо Думэ ӀэӀыгъахъэхэзэ.

ЕжӀ и законопроектыгъэм апае Урысыем и Правительством кӀэух зэфэхысыжь тхыльхэр зэхимыгъэуцохэм хуӀнэу тӀлытӀэ. Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо), игъэцӀэкӀэкӀо къулыкӀухэр зэрэхэщӀэрэ шыкӀэм ехыӀлагъ» зыфилорэм ия 6-рэ статья ия 3-рэ пункт зэрэщыгъэнэфагъэмкӀэ, хэбзэлахъэр зэрэтыхэрэм е зэрэтырахыжьыгъэхэрэм, Урысые Федерацием ишъольыр ифинанс пшӀэрылӀхэм зэхьокӀыныгъэ афэшыгъэным яхыӀлӀэгъэ законопроектыгъэм, нэмыкӀ законопроектыгъэу Урысые Федерацием ишъольыр бюджет имылыкӀу гъэцӀэкӀэхэрэм хэбзэи хуыгъэ (пӀыкӀо) къу-

лыкӀур захапӀлӀэрэр къэралыгъо хабзэм иапшӀэрэ гъэцӀэкӀэкӀо къулыкӀу ипащӀэ ащ фэгъэхыгъэ тхыль кызырихыӀлӀэкӀэ е кӀэух зэфэхысыжь тхыль зызэхыгъэуцокӀэ ары.

Хэбзэи хуыгъан лoфшӀэнымкӀэ Урысыем и Правительством зэрэ шъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ язэдэлэжӀэныгъэ хэгъэхъогъэнымкӀэ сыда шӀэгъэн фаер? **АпэрэмкӀэ**, Федеральнэ правительством гъэцӀэкӀэкӀо хабзэм и федеральнэ къулыкӀухэмрэ Урысые Федерацием ишъольырхэм я хабзэ икӀулыкӀухэмрэ ягъусэу федеральнэ законхэм якыхъын дӀэлэжӀэщт коммиссехэмрэ купхэмрэ зэхэщӀэх. **ЯтӀонэрэмкӀэ**, Урысые Федерацием и Правительством Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэм кӀэбар гъэнэфагъэхэр алӀегъэлэсы ыкӀи къалехы. **ЯцэнэрэмкӀэ**, Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукӀэ е Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо) къулыкӀухэр зы хӀэплӀэнэу щыт законопроектыгъэм епӀыкӀоу фырялӀэхэмкӀэ макъэ зэрагъэлужьы. **ЯплӀэнэрэмкӀэ**, хэбзэгууцун лoфшӀэныр нахыӀлоу зэхэщӀэгъэным пае Урысыем и Правительством, гъэцӀэкӀэкӀо хабзэм икӀулыкӀухэм адэжӀэ зызэхэщӀэгъэ научнэ организациенэ, еджапӀэхэм яамалхэр агъэфедэх. **ЯтфэнэрэмкӀэ**, Урысые Федерацием ишъольырхэм я хабзэ и федеральнэ къулыкӀухэм язэдэлэжӀэныгъэ гъэпсыгъэнымкӀэ опытуу щыӀэхэмкӀэ зэхьожьынхэм, хэбзэи хуыгъан лoфшӀэныр нахышӀоу гъэпсыгъэным афэгъэхыгъэ семинархэр, конференцихэр, «Ӏэнэ хураехэр» зэхэщӀэх.

Федеральнэ правительствомрэ Урысые Федерацием ишъольырхэмрэ язэпхыныгъэ анахъэу зыпытӀэщтыр Правительством Федерациемрэ ащ ишъольырхэмрэ зэдагъэзеклорэ лoфыгъохэмкӀэ законопроектыгъэр Къэралыгъо Думэм къащыхыгъэ зыхьукӀэ ары. Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием икӀэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ яполномочиехэр, зэдагъэзеклорэ лoфыгъохэр зэтеушыгъафыкыгъэнхэм ехыӀлагъ» зыфилорэм диштэу федеральнэ законхэм ащ фэдэ япроектхэмкӀэ Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэм яупчыжьынхэ фае. Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэр Урысые Федерацием и Правительством ипланхэмрэ ипрограммэхэмрэ ягъэгуыгъэзырын амал зэрилӀэкӀэ нахыбэу кыхыгъэлэжӀэнхэ фае.

Урысыем и Правительством и Регламент ия 88-рэ пункт

зэрэщыгъэнэфагъэмкӀэ, Урысые Федерациемрэ ащ ишъольырхэмрэ зэдагъэзеклорэ лoфыгъохэмкӀэ Правительством хэбзэи хуыгъэ лoфшӀэнэу зэрехъэрэм Федерацием ишъольырхэм ягъэцӀэкӀэкӀо хабзэ икӀулыкӀухэр щегъэгуыгъэх. Урысыем и Правительством хэбзэи хуыгъанымкӀэ ипланхэр шъольырхэм ягъэцӀэкӀэкӀо хабзэ икӀулыкӀухэм алӀэклэгъахъэх. Урысыем и Правительством хэбзэи хуыгъэу лoфшӀэн гъэцӀэкӀэкӀо хабзэм икӀулыкӀухэм ямызакъоу, Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо) къулыкӀухэри щыгъэгъозэн фаеу тӀлытӀэ. Федеральнэ конституциенэ законэу «Урысые Федерацием и Правительством ехыӀлагъ» зыфилорэм ия 36-рэ статья зэритымкӀэ, Урысые Федерациемрэ ащ ишъольырхэмрэ зэдагъэзеклорэ лoфыгъохэмкӀэ федеральнэ законхэм япроектхэу Урысыем и Правительством кыгъэхъазырынгъэхэр шлокӀ имыӀлоу Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэм алӀэклэгъахъанхэ фае. Къэралыгъо хабзэм икӀулыкӀухэу ахэр зылӀэклэгъахъанхэ фаеу ацӀэ мы законым кызырӀэщымылорэм кыхыгъэлэу федеральнэ законхэм ащ фэдэ япроектхэр зылӀэклэгъахъан фаеу Федерацием ишъольырхэм я хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо) къулыкӀухэри кыхыбуытӀэхэу тӀлытӀэн тӀлӀэклӀыщт.

Федеральнэ конституциенэ законэу «Урысые Федерацием и Правительством ехыӀлагъ» зыфилорэм ия 43-рэ статья иположение зауӀэмэ къахэфэ Урысыем и Правительством шъольырхэм якъэралыгъо хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо) къулыкӀухэм зэдэлэжӀэныгъэ зэрадӀилӀэн фӀе шыкӀлэр. ГуыӀлэм пае, Урысые Федерациемрэ ащ ишъольырхэмрэ зэдагъэзеклорэ лoфыгъохэмкӀэ Урысыем и Правительством иунашӀохэм япроектхэр Федерацием ишъольырхэм я хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо) къулыкӀухэм, игъэцӀэкӀэкӀо къулыкӀухэм алӀэклэгъахъэх. Ащ фэдэ проектыгъэмкӀэ Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ и законотательнэ (пӀыкӀо), игъэцӀэкӀэкӀо къулыкӀухэм япредложенихэм шлокӀ имыӀлоу Урысые Федерацием и Правительством зы мазэ нахыбэу тыримыгъашӀоу ахӀэплӀэн ыкӀи кӀэуххэмкӀэ макъэ аригъэлужьын фае.

Зэфэхысыжьыгъэр тшыгъэ къэтӀон тӀлӀэклӀыщт хэбзэи хуыгъан лoфшӀэнымкӀэ Федеральнэ правительствомрэ Урысые Федерацием ишъольырхэм якъэралыгъо хабзэ икӀулыкӀухэмрэ язэдэлэжӀэныгъэ федерализмэм хэбзоньгъэ ышӀынымкӀэ мэхъаншхо зылӀэ лъэныкъоу зэрэщытыр. Ау федерализмэр Урысыем нахь щыптытӀынымкӀэ зӀкӀэ къэралыгъо хабзэхэм язэдэлэжӀэныгъэ агъэпшын зэрэфаер къэтӀэло. Ащ пае а къулыкӀухэм ярегламентхэмрэ янэмыкӀ актхэмрэ яшапхъэхэм джыри адӀэлэжӀэжыгъэн, ищыкӀэгъэ законхэр штэгъэнхэ фае.

ШЫКӀУЛТЫР Батырбий.
Адыгэ къэралыгъо университетым къэралыгъомрэ правэмрэ итеорикӀэ ыкӀи ятарихькӀэ и кафедрэ и профессор, тарихь шӀэныгъэхэмкӀэ доктор, Адыгэ Республикэм шӀэныгъэхэмкӀэ и заслуженнэ лoфшӀлӀашу, Урысые Федерацием социальнэ шӀэныгъэхэмкӀэ и Академие иакадемик, шӀэныгъэхэмкӀэ Дунэе Адыгэ Академием иакадемик.

ТИКОНЦЕРТХЭР

Мыекъуапэ итворческэ объединениеу «Ошьадэм» иконцертхэр Ставрополь, республикэм икъэлэ шъхьалэ ащыкыуагъэх. Купым ихудожественнэ пащэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу Едыдж Викторие тызэрэщигъэгозагъэу, лъэпкъ искусствэм хэхьоныгъэ ышлынымкIэ егъэжьэплэшлүхэр ялэх.

«ОШЪАДЭМ»

ИХЭХЪОНЫГЪЭХЭР

Ставрополь кыщатыгъэ концертхэр дэгъоу кыуагъэ, нэбгырабэ еплыгъ. Оркестрэм ипащэу Шэуджэн Рустам, лъэпкъ Iэмэ-псымэхэмкIэ оредышхэр зыгъэжьынчырэ Нэгъой Заур, ансамблэхэу «Синдикэм», «Ащэмэзым», нэмыкIхэм искусствэр зыкIасэхэр агъэгушлүагъэх. Адыгэ шъуашэм идэхэагъэ, лъэпкъ шэнхэбзэхэр къашьохэмкIэ къалуатэх.

Адыгэ республикэ гимназиэм, къалэм ия 22-рэ гимназиэ, еджаплэу N 2-м яклэлэеджаклохэм апае концертхэр Мыекъуапэ культурэмкIэ и Унэ щызэхэащэагъэх.

Фольклорым ибаиныгъэхэм, лъэпкъ шIэжьым Едыдж Викторие къапкырыкызыз, концертхэр кыщигъэлъагъэ шIоигъор артист ныбжьыкIэхэм альегъэ-Iэсы. «КъэмэчIасэр», «Зэфаклор»,

«Уджыр» цыфхэм ашлогъэшIэгъонх. «Ащэмэзым» инарт оредхэр кIалэхэм дэгъоу къалох, художественнэ пащэр Бастэ Асыет. Нэбгырэ 20 фэдиз зыхэт кы-

пым уеплэуэ узылэпещэ. ЗэкIэри пхъэкычаох, адыгэ шьошэ плыжьхэр ащыгъых, лъэпкъ оредышхэр дахэу агъэу. «Синдикэм» икъэшлүаклохэм псынклэу загъазэ, адыгэмэ яискусствэ идэхэагъэ къашьо пэлч халъагъо. Адыгэ Республикэм изаслу-

женнэ артисткэу АфэшIэгъо Фанинэрэ Урысыем ижурналистхэм я Союз хэтэу Унэрэкъо Гулээрэ «Ошьадэм» иконцертхэр зэрэащэагъэх. «Ошьадэр» охьтэ кIэ-кIым кыкIоцI ыльэ пытэу теуцауагъ. Оредыло ныбжьыкIэу Цышэ Зарэ купым кырагъэблагъэ къэс лъэпкъ оредхэм тамэ зэраритырэу искусствэм хэшылкI физилэмэ хагъэунэфыкы. «Ошьадэм» инеуцрэ мафэ нахышлү хуцтэу тегъэ-гугъэ.

Сурэтхэм арытхэр: «Ошьадэр» концертхэм хэлажьэ.

ДЗЮДО. КЪЫБЛЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

ТЕКIОНЫГЪЭР

зыхьырэр лъыкIотэщт

Къыблэ шьолъырым дзюдомкIэ изэнэкъокъу жьоныгъуаклэм и 28 — 31-м Мыекъуапэ щыкIошт. Ростов, Волгоград хэкухэм, Краснодар краим, Къалмыкым, Адыгеим ябэнэклохэр зэлукIэгъухэм ахэлажьэх.

Зэнэкъокъум икызылэхын фэгъэхьыгъэ зэхэхэм кыщыгушлүагъэх Адыгэ Республикэм физ-

культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкъо Муратэ, Урысыем изаслуженнэ тренерэу Рудольф Бабоян, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Игорь Вержбицкэр, нэмыкIхэри. Зэнэкъокъум исудья шъхьалэу Геннадий Швецовым зэрэхигъэунэфыкыгъэу, бэнэклиу 169-рэ алырэгъухэм ащы-зэлукIэщтх. Апэрэ чыплэр кыдэзыхырэмэ «Урысыем спортымкIэ имастер» зыфилорэ щытхьуцIэр афау-сыщт. Хагъэунэфыкырэ чыплэхэр зыфагъэшьошагъэхэр Урысыем икIэу зэнэкъокъоу Iоныгъо мазэм Красноярскэ щыкIоштх хэлэжьэщтх. СпортымкIэ дунэе класс

зылэ мастери 3, спортымкIэ мастерэу бэнэкло 50, мастер хунхэмкIэ кандидатхэу 93-рэ Мыекъуапэ щызэнэкъокъушх.

Адыгэ Республикэм дзюдомкIэ ихэшпыкыгъэ командэ итренер шъхьалэу Бастэ Сэлымэ тизэдэгущыIэгъу кызырэхыгъэщыгъэу, тиреспубликэ ибэнэклохэу Дэхьу АзэмакI, ШъэоцIыкIу зэшхэу Рустамрэ Айдэмыррэ, Тулпэрэ Айдэмыр, Мэлыщэ Ахьмэд, фэшъхьафхэри зэлукIэгъухэм ахэлажьэх.

Джэджэ районым тренеркIэлэегъаджэу Iоф щызышIэрэ Адзынэ Алыгъэсэхэрэм медальхэр кыдахынхэ альэкIыщтэу елытэ. Юлия Мартюшева, Елена Ткаченкэм, фэшъхьаф-

хэм гугъэплэшлүхэр къатых.

Дунаим дзюдомкIэ ичемпионэу Лъэцэр Хьазрэт, Олимпиадэ джэгунхэм джэрэ медальырэ кыщыдэзыхыгъэ Емыж Арамбий, тренерхэу Беданэкъо Рэмэзан, Нэпсэу Бислэн, Хьабый Байзэт, Хьакурынэ Дамир, нэмыкIхэу тызылукIагъэхэм дзюдом зэхьокIыныгъэу фэхьухэрэм аналэ тырадзагъ. КIалэхэри, пшъашьэхэри дунэе зэлукIэгъухэм ахэлэжьэнхэмкIэ пэшлорыгъэш зэнэкъокъухэм гъэхьагъэ ащашын фае.

Сурэтхэм арытхэр: **зэнэкъокъум изэцакIохэр; ШъэоцIыкIу Айдэмыр** (шьошэ шхьуантIэр щыгъ) **нэгъэуплэплэгъу заулэм кыкIоцI текIоныгъэр кыдихыгъ.**

ШЫ СПОРТЫР. УРЫСЫЕМ И КУБОК

ЗАУР имедаль дышъэ

Урысые Федерацием шы спортымкIэ и Кубок кыдэхыгъэным фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъу Москва щыкIуагъ. Адыгеим испортсменэу Къош Заур зэлукIэгъухэм дышъэ медальырэ къащыдихыгъ.

Адыгэ Республикэм шы спортымкIэ икIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ спорт еджаплэ ипащэу

Павел Иваненкэм зэрилъытэрэмкIэ, Къош Заур илэлэзэсныгъэ хэшылкIэу хегъахьо. Зэнэкъокъу пэлч дэгъоу зыфегъэхьазыры. Нэмыцхэм яшы лъэпкъ зытэсыр.

Шыухэр сантиметри 140-рэ, 145-рэ, 150-рэ зильэгэгъэ пэрыохухэм яльэхэзэ апэрэ чыплэхэм афэбэнагъэх. Къош Заур сантиметри 140-рэ зильэгэгъэ пэрыохухэр кы-

зэрэзэринэкыгъэмкIэ къахэщыгъ, дышъэ медальырэ кыдихыгъ.

СпортымкIэ мастерэу Къош Заур итренеркIэлэегъаджэр Урысыем спортымкIэ имастерэу Александр Алексеевыр ары. Адыгеим испортсменэу 3. Къошым Урысыем изэнэкъокъухэм, турнирхэм зафегъэхьазыры.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Зэхьыщыагъэр ыкIи кыдэзыгъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэжIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыIэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первотмайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэжIыжь зыхьырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэларышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэу

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 723

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахгъэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахгъэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр

МэщIэжIо Саид

Редактор шъхьалэм игуадзэр — пшъэдэжIыжь зыхьырэ секретары

Хьурмэ Хьусен